

COVID-19 krizinin ev işçilerinin iş ve çalışma süresi kayıplarına etkisi

Tarih: 15 Haziran 2020

55 milyon ev işçisi COVID-19'dan önemli ölçüde etkilendi

ILO'nun tahminlerine göre, küresel salgının başlarında 15 Mart itibarıyla, ev işçilerinin %49,3'ü salgından önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu rakam 15 Mayıs itibarıyla %73,7 ile zirve yapmış, ardından 4 Haziran'da %72,3 düzeyine gerilemiştir.

Küresel salgın, dünya genelinde özellikle ev işçilerine ağır darbe vurmuştur. Haziran 2020 başında, COVID-19 vaka sayısı 7,3 milyonu aşarak, ülkeler ve bölgelerin çoğunu etkilemiştir.¹ Vaka sayısı ve salgın korkusu yayılırken, kısıtlama önlemleri de artmıştır. Hastalığın bulaşmasını önlemek amacıyla fiziksel mesafeyi korumayı sağlamak üzere, birçok ülke genel ya da kısmi tecrit uygulamaya başlamıştır.

Ev işçileri salgından kaynaklanan çeşitli etkilerden dolayı zarar görürken, COVID-19'un başlıca sonuçlarından birisi de kısıtlama önlemlerinin sebep olduğu korku ve seyahat kısıtlamasından dolayı çalışma saatlerinin azaltılması ve bazı durumlarda iş kaybıdır. Bu bilgi notu, genel tecrit süresince işini kaybeden veya çalışma süresi azalan ev işçisi oranlarının küresel ve bölgesel görünümünü ortaya koymaktadır. Tahminler ve veriler, kayıtlı ve kayıtdışı istihdamda olan ev işçileri de dahil küresel salgının erkek ve kadın ev işçileri üzerindeki etkisini göz önüne almaktadır.

Bilgi notu aynı zamanda dört farklı tarihin resmini çekmektedir: 15 Mart, 15 Nisan, 15 Mayıs ve 4 Haziran.

Bu tahminler özellikle, çalışanların önceden sosyal güvenliğe erişimi olup olmadığı göz önünde bulundurularak iş, çalışma süresi ya da ücret kaybına ilişkin küresel salgının etkisini tespit etmektedir. Başka bir deyişle, bu tahminlere göre, genel tecritte olan ve önceden sosyal güvenlik kaydı bulunmayan ev işçilerinin gelirlerini ve işlerini kaybetme bakımından daha yüksek risk altında oldukları ve bu sebeple önemli ölçüde etkilendikleri düşünülmektedir. Buna karşılık, genel tecritte olan ancak sosyal güvenceli ev işçileri salgın boyunca işlerini ve gelirlerini kaybetme konusunda daha düşük riskle karşılaşmışlardır. Bu bakımdan, ev işçilerinin hepsinin önemli ölçüde etkilendiği düşünülmemektedir. Bu tahminler ev işçilerinin alınan tedbirler kapsamında ikame gelir ya da destek alıp almadığını hesaba katmamaktadır.

COVID-19'dan önemli ölçüde etkilenen ev işçilerinin yüzdesi:

%49,3

15 Mart 2020

%73,7

15 Mayıs 2020

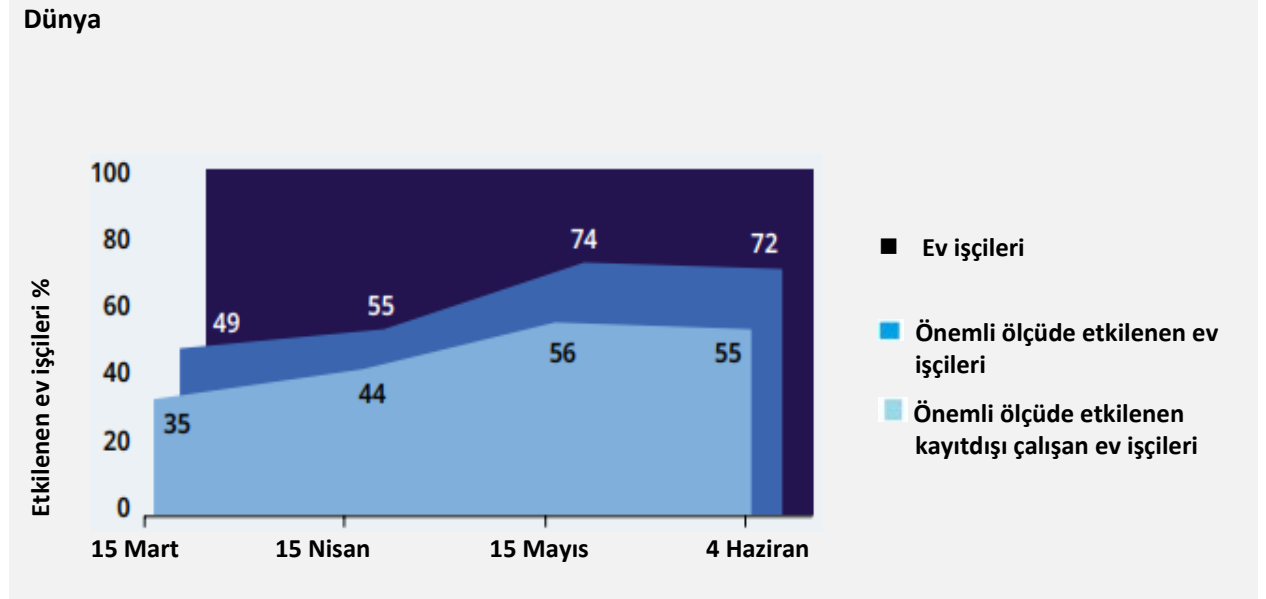
%72,3

4 Haziran 2020

¹ Johns Hopkins Üniversitesi tarafından toplanan veriler: <https://coronavirus.jhu.edu/> (erişim: 11 Haziran 2020)

Önemli ölçüde etkilenen ev işçilerinin oranı, genel tecrit önlemlerinin zamanlaması ve kapsamına bağlı olarak bölgeler ve tarihler arasında değişiklik göstermiştir. Bu yüzden, 15 Mart'ta Afrika'da ev işçilerinin sadece %34,6'sı önemli ölçüde etkilenmiş, ancak bu sayı 15 Nisan itibarıyla %78,8'e yükselmiştir. Günlük yeni vaka sayılarının yüksek seyrettiği Amerika Kıtaları'nda, 4 Haziran itibarıyla ev işçilerinin %74'e yakını önemli ölçüde etkilenmiştir. Asya ve Pasifik'te 15 Mayıs itibarıyla ev işçilerinin %79,4'ü etkilenmiş, ama Güney Asya alt bölgesinde çok daha büyük bir oran (%87,5) darbe almıştır. Son olarak, Kuzey, Güney ve Batı Avrupa'da, kriz etkilenme oranı 15 Mart'ta %36,6 iken 15 Nisan'da %50,1'de zirve yapmıştır. Bu sayılar diğer bölgelere göre oldukça düşüktür, çünkü bu bölgelerde daha fazla ev işçisi sosyal güvenlik kaydı ile ölçülen kayıtlı istihdama tabidir. Sosyal güvenliğe kayıtlı olmak ev işçilerinin gördüğü zararı azalmaya yardımcı olsa da, göreceğimiz üzere, kayıtlı istihdam tek başına ev işçilerini genel tecrit önlemlerinin etkilerinden tam anlamıyla korumamıştır.

Şekil 1. COVID-19'un yayılımını önlemek için uygulanan genel tecrit önlemlerinden önemli ölçüde etkilenen ev işçilerinin oranı (% , 2020)

Notlar: ILO'nun dünyadaki istihdamın %91'ini temsil eden, 137 ülkeden ulusal işgücü ya da benzer hanehalkı işgücü anketlerine dayalı hesaplamaları. Rakamlar binler cinsinden ifade edilmektedir ve 2020 için ekstrapole edilmiştir. 'Önemli ölçüde etkilenmiş' ibaresi, çalışma saatlerinin azaltılması, gelir düşüşü ve iş kaybını ifade eder.

Önemli ölçüde etkilenen ev işçilerinin %76'sı kayıtdışı istihdam edilmektedir. Bu, işlerini kaybeden ya da çalışma saatleri azaltılan ev işçilerinin büyük çoğunluğunun sosyal güvenliğe kayıtlı olmadığı ve bu yüzden işsizlik sigortası alamayacakları anlamına gelmektedir. Salgın süresince birkaç ülke gelir desteğini kayıtdışı çalışanları da kapsayacak şekilde genişletse de, bu imkana ev işçileri nadiren ulaşabilmektedir. Gelir kaybı, sosyal güvenliğe erişimin ve gelir desteğinin olmaması, çok sayıda ev işçisini ve ailelerini daha da yoksullaştırmış, karınlarını doyurmalarını dahi zorlaştırmıştır.

Kayıtlı istihdam edilen kişiler de çalışma saatlerinin azaltılmasına ve iş kaybına uğramıştır. Kayıtlılık, her ne kadar daha iyi korunma ile ilişkilendirilse de, ev işçilerinin aldığı darbeyi tam olarak azaltmamıştır. COVID-19 korkusuyla birlikte seyahat kısıtlamaları, hem kayıtlı hem kayıtdışı istihdamdaki ev işçilerinin iş gitmesini engellemiştir. Yüksek düzeyde genel tecrit uygulanan ülkelerde, ev işçileri hiç işe gidememiştir. Çoğu durumda, bilgi eksikliği ve işverenlerin sorumlulukları hakkında çok bilinçli olmaması, işe gitmeyen ev işçilerinin maaşlarının ödenmemesine yol açmıştır. Kayıtlı istihdam normalde sosyal güvenliğe kayıtlı olmayla ilintili olsa da, işsizlik sigortası ev işçilerinin hakkı olan yardımlar arasında yer almamıştır. Sonuç olarak, kayıtlı ev işçileri bile COVID-19'un etkilerinden zarar görmüştür.

Yatılı ev işçileri işlerini kaybetmese dahi küresel salgından önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu bilgi notunda sunulan veriler, ev işçilerinin işe gitmesini engelleyen genel tecrit önlemlerinin etkisini göstermektedir. Araştırma, Arap devletlerinde olduğu gibi, ev işçilerinin ağırlıklı olarak işverenleriyle birlikte yaşadığı ülke ve bölgeler bakımından önemli bir sonuca ulaşmamıştır. İşverenleriyle birlikte genel tecritte olan yatılı ev işçileri çoğunlukla çalışmaya devam etmesine rağmen, sahadaki raporlar onların da önemli ölçüde zarar gördüğünü göstermektedir. Çoğu, okulların kapanması ve daha fazla ilgi gerektiren temizlik görevleri sebebiyle daha uzun saatler çalışmıştır. Diğer vakalarda, işverenler kendi maddi durumları sebebiyle ya da dışarı çıkmadıkları için maaşa ihtiyaçları olmadıkları düşüncesiyle, yatılı ev işçilerinin maaşlarını ödemeyi durdurmuştur. Birçok ülkede, yatılı ev işçileri büyük çoğunlukla memleketlerindeki ailelerine destek olmak için maaşlarına bel bağlayan göçmenlerdir. Bu sebeple, havale servislerinin kapatılması ve maaşların ödenmemesi de göçmen ev işçilerinin ailelerini yoksulluk ve açlık riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bazı ev işçileri, işverenlerin virüs bulaşması korkusuyla işlerine son vermeleri nedeniyle sokağa atılmış, insan kaçakçılığı mağduru olma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu uygulamalar birçok ev işçisinin karşılaştığı ayrımcılığı kanıtlar niteliktedir. Uluslararası hareketlilik kısıtlamaları, bu ev işçilerinin evlerine, ailelerine dönmelerini engellemiştir.

EK 1: METODOLOJİ

Bu tahminler, küresel istihdamın %91'ini temsil eden 137 ülkeden ulusal işgücü ya da benzer hanehalkı anketlerine dayanmaktadır. Temsil düzeyinin %50 gibi düşük olması nedeniyle, Arap devletlerine ilişkin sonuçlar aşağıda Ek 2'de sunulmamıştır. Rakamlar binler cinsinden ifade edilmektedir ve 2020 için ekstrapole edilmiştir. 'Önemli ölçüde etkilenmiş' ibaresi, çalışma saatlerinin azaltılması, gelir düşüşü ve iş kaybını ifade eder.

Ülkelerdeki genel tecrit düzeyleri

Oxford COVID-19 Hükümet Önlemleri Takibi sistemi temel alınarak, bir ülkedeki genel tecrit düzeyi, ev işçilerinin işyerine gidebilmesine ve gelir kazanmasına doğrudan etkisi olan şu 3 kriter üzerinden tanımlanmaktadır: i) Evde kalma gereği, ii) toplu taşımının kapatılması ve iii) iç hareketlilik kısıtlamaları. Bu kriterler esas olarak işverenleriyle birlikte yaşamayan ev işçilerini etkilemektedir. Bu bakımdan, yatılı ev işçilerinin üzerindeki etkiler sistemli olarak hesaba katılmamıştır.

- **Tam tecrit:** Bu ülkeler en azından "evde kalma gereği" ve "iç hareketlilik kısıtlamaları"nı zorunlu olarak ve toplu taşımının kapatılmasını ise zorunlu veya gönüllü olarak uygulamaya koymuştur.
- **Kısmi tecrit:** Tam tecritte sayılmayan ülkeler için, bu üç önlemden en az biri zorunlu olarak alınmıştır.
- **Hafif tecrit:** Seçilen üç önlemden hiçbirini zorunlu olarak alınmamıştır. Ülke içinde görülen bölgesel farklılıklar göz önünde bulundurulmamıştır.

Genel tecrit önlemlerinin etkilerini ölçmek için dört farklı tarih göz önünde bulundurulmuştur: 15 Mart, 15 Nisan, 15 Mayıs ve 4 Haziran. Verilen dönemde genel tecrit önlemlerinin yalnızca doğrudan etkileri ölçülmüştür.

Ana Hipotez

İşlerinin kayıtdışı ya da kayıtlı olması ve genel tecrit düzeyi göz önüne alındığında, ev işçilerinin genel tecrit önlemlerinden önemli ölçüde etkilendiği kabul edilmektedir. Sosyal korumanın ve istihdam korumasının olmaması ya da yetersizliği ile nitelendirilen kayıtdışı istihdam edilen ev işçilerinin, çalışma saatlerinin azaltılması veya iş kaybı durumundan etkilenmesi daha muhtemel görünmektedir. Her iki durum da alternatif bir gelir kaynağı olmadan gelir kaybıyla sonuçlanır.

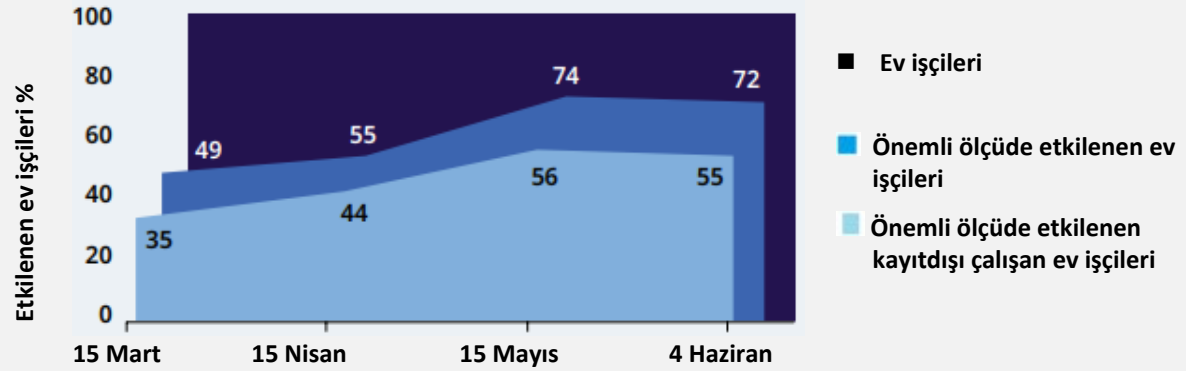
- **Tam tecrit durumlarında:** Kayıtdışı istihdam edilen ev işçilerinin çoğunluğunun (%90) ve kayıtlı istihdam edilenlerin %50'sinin, iş kaybı ya da çalışma saatlerinin azaltılmasını telafi edecek yardımlara etkin bir erişimi olmaması nedeniyle küresel salgından önemli ölçüde etkilendiği kabul edilmektedir. Kayıtdışı istihdam edilenler tanım gereği herhangi bir ikame gelir ödeneğinden yararlanamamakta ve kayıtlı istihdam sağlanan ev işçilerinin kayda değer bir oranı, emeklilik birikimi kapsamında olmalarına rağmen işsizlik ödeneği kapsamında değildir.

- **Kısmi tecritteki ülkelerde:** Kayıtdışı istihdam edilen ev işçilerinin çoğunluğunun (%90) ve kayıtlı istihdam edilenlerin %25'inin küresel salgından önemli ölçüde etkilendiği kabul edilmektedir.
- **Hafif tecritteki ülkelerde:** Kayıtdışı istihdam edilen ev işçilerinin %33'ünün ve kayıtlı istihdam edilenlerin %10'unun önemli ölçüde etkilendiği kabul edilmektedir.

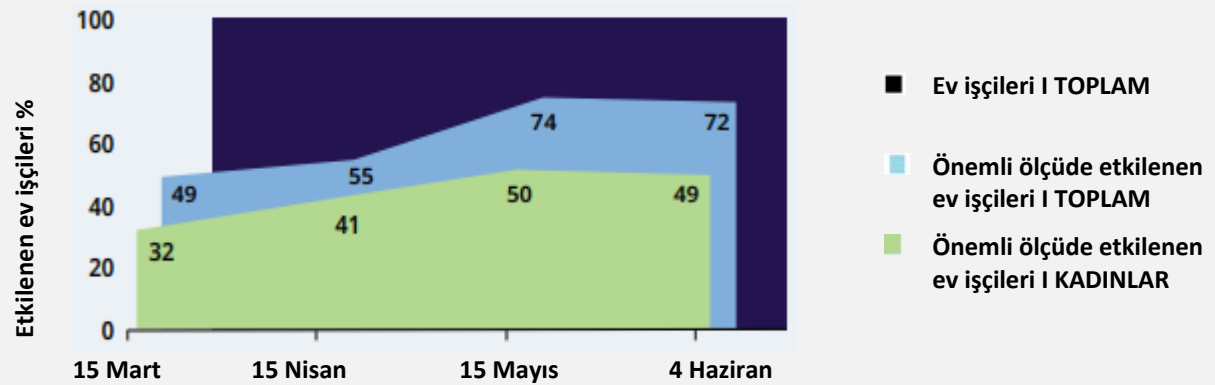
EK 2: VERİLER

Küresel Salgından önemli ölçüde etkilenen ev işçilerinin oranı: Dünya ve bölgelere göre toplam, kayıtdışı çalışanlar ve kadınlar (% , 2020)

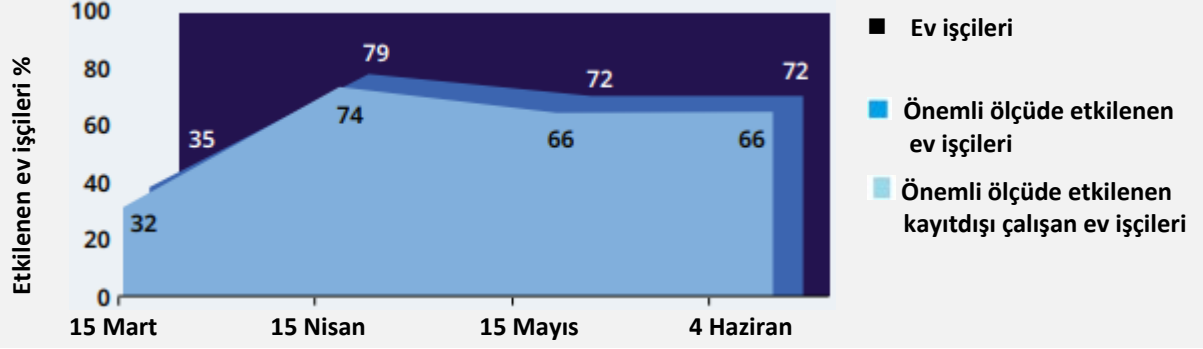
Dünya

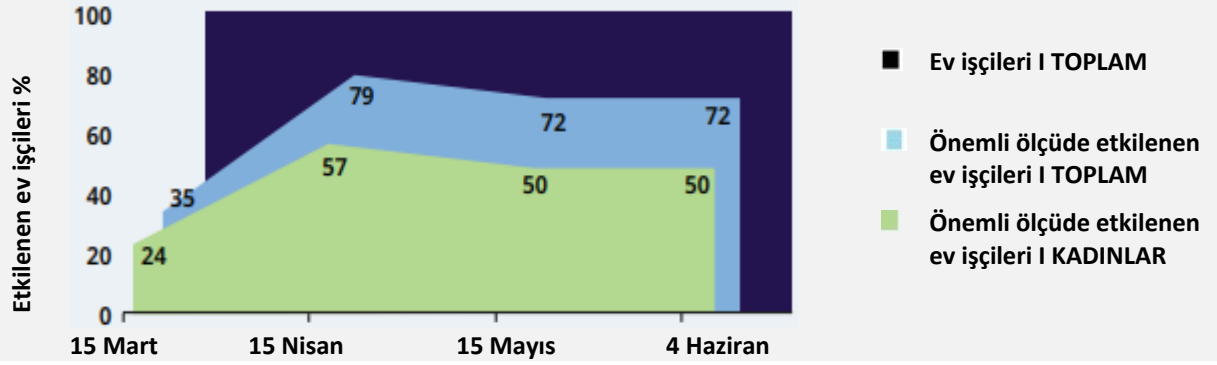
Dünya: Toplam ve kadınlar

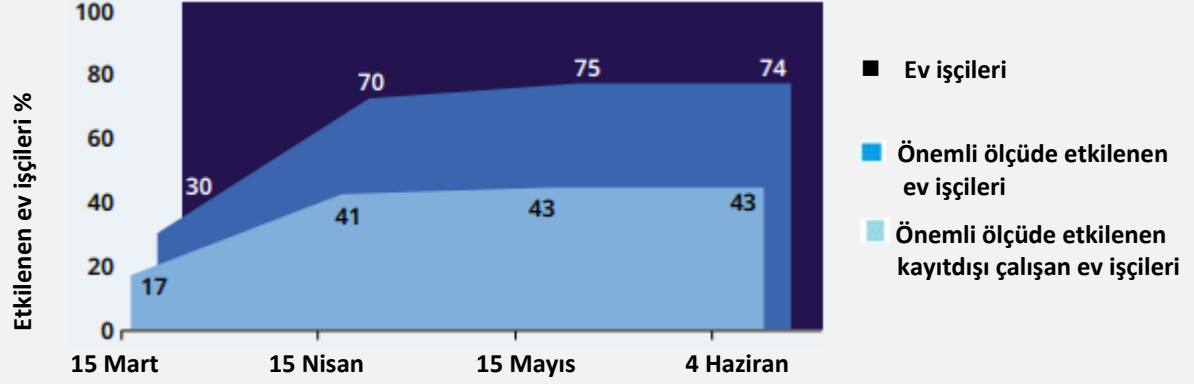
Afrika

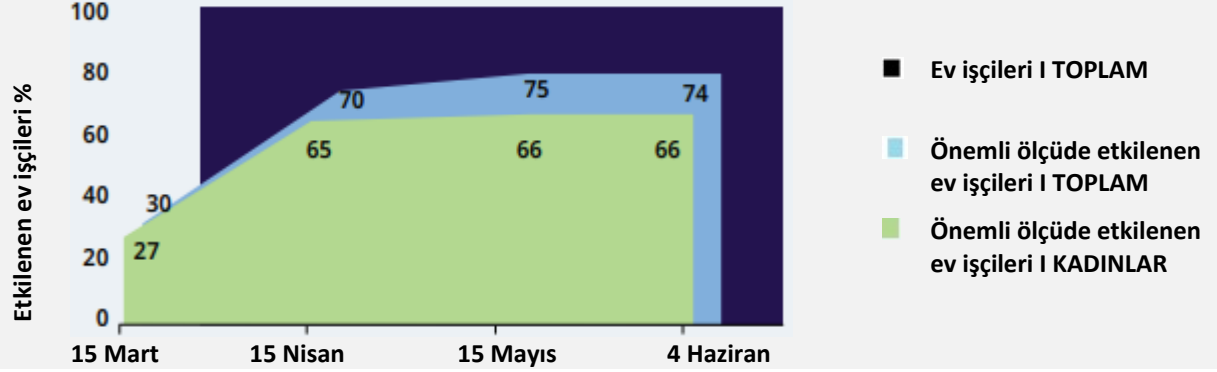
Afrika: Toplam ve kadınlar

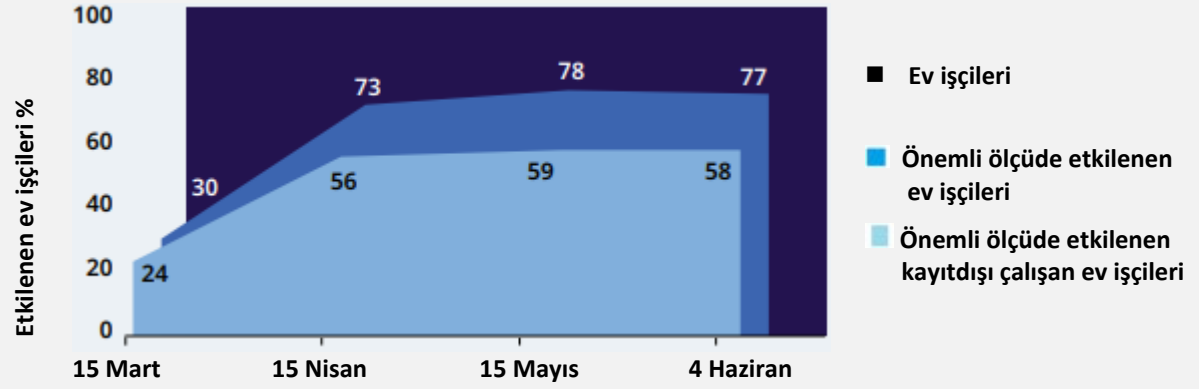
Amerika Kıtaları

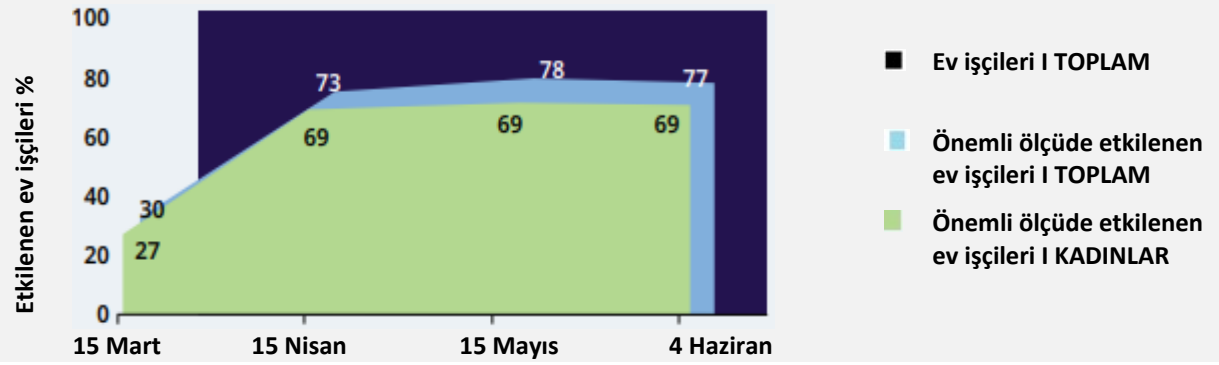
Amerika Kıtaları: Toplam ve kadınlar

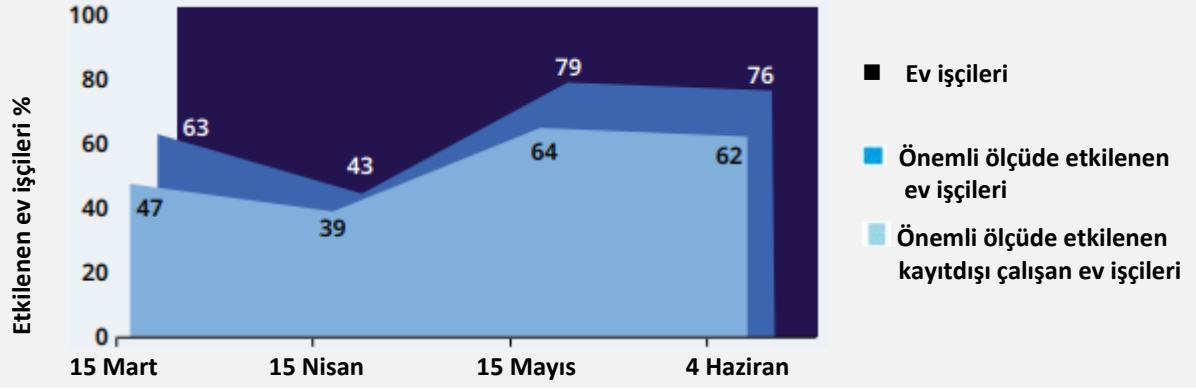
Latin Amerika ve Karayipler

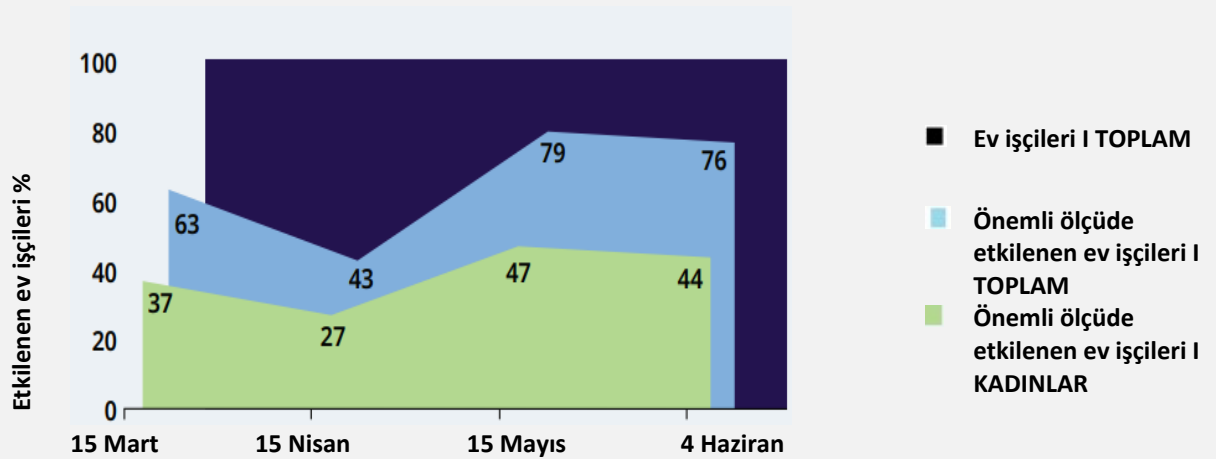
Latin Amerika ve Karayipler: Toplam ve kadınlar

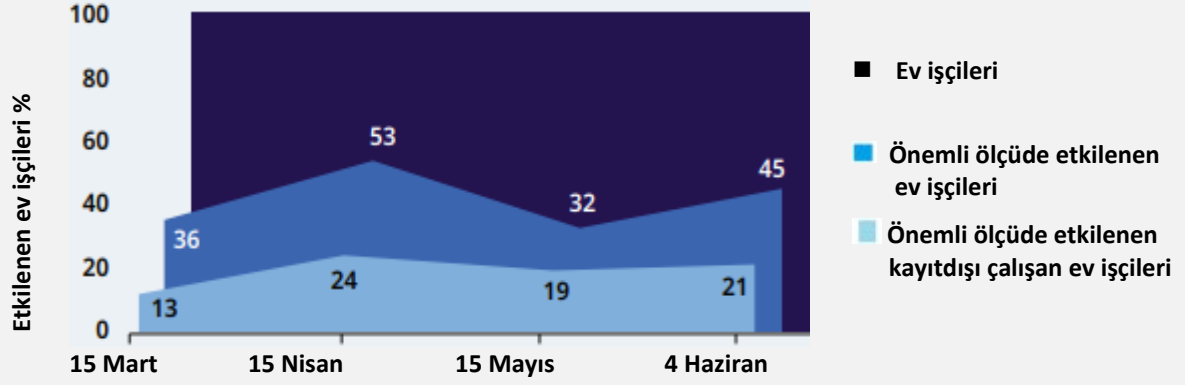
Asya-Pasifik

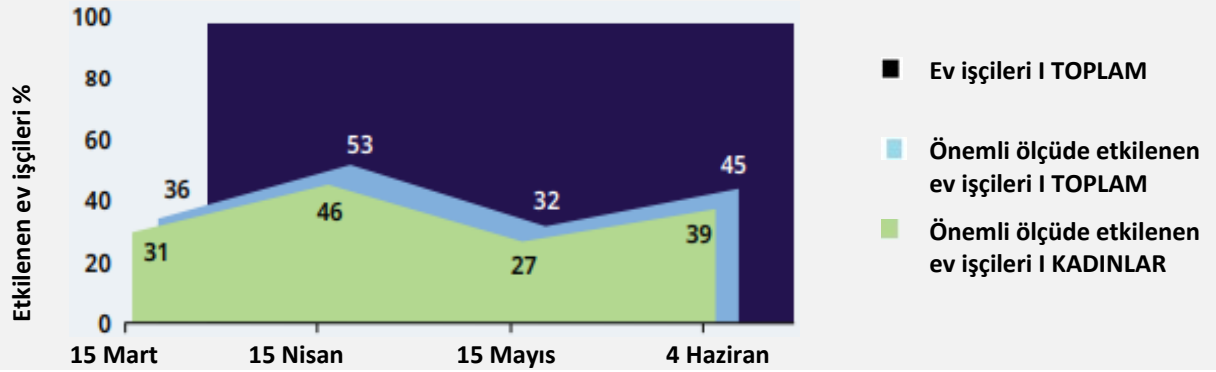
Asya-Pasifik: Toplam ve kadınlar

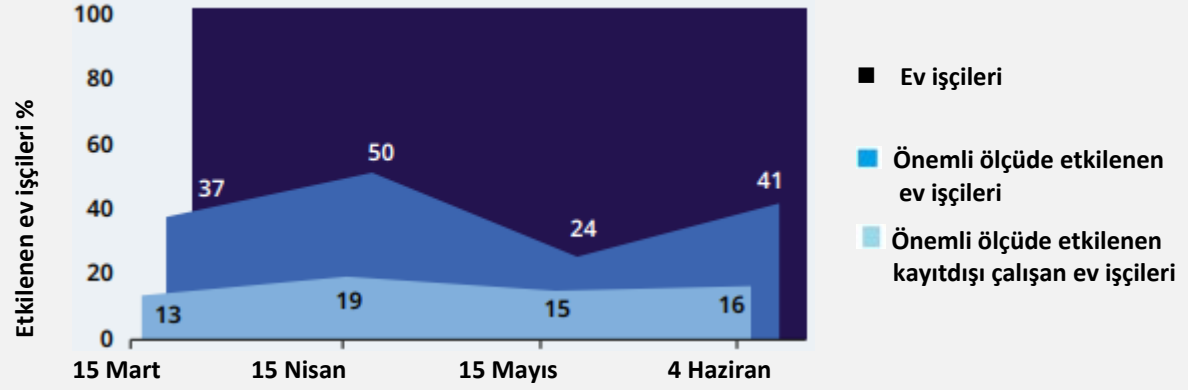
Avrupa ve Orta Asya

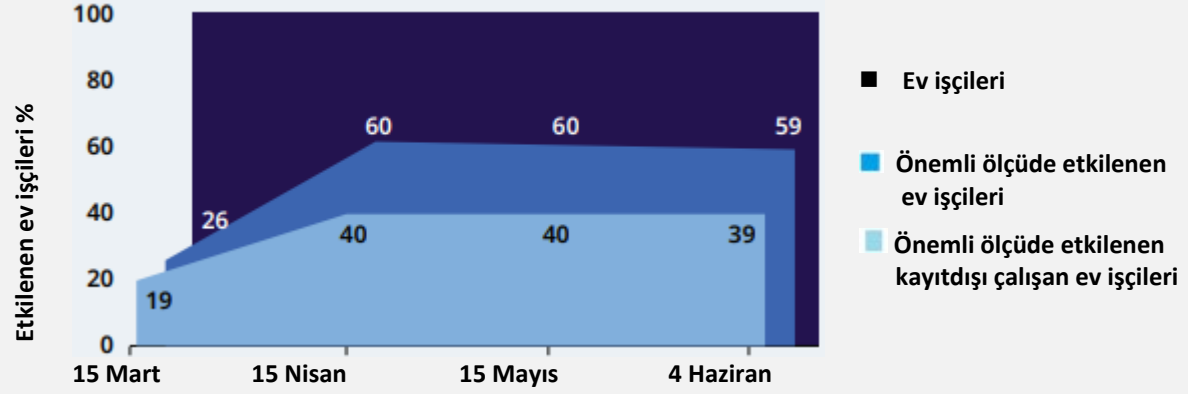
Avrupa ve Orta Asya: Toplam ve kadınlar

Kuzey, Güney ve Batı Avrupa

Orta ve Batı Asya

İletişim Bilgileri

International Labour Organization
Route des Morillons 4
CH-1211 Geneva 22
Switzerland

Conditions of Work and Equality Department
E: inwork@ilo.org